

O'TISH YOSHIDAGI O'QUVCHILAR PSIXOLOGIYASI VA ULAR BILAN ISHLASH STRATEGIYALARI.

Qo'qon shahar 42-maktab psixologi
Aripova Nigora Ravshanjon qizi

Annotatsiya: O'quv jarayonini o'quvchi shaxsining yosh, psixologik va individual xolatlarini inobatga olgan holda tashkil etish, o'quvchining psixologik xolatini yaxshilash va darsga nisbatan munosabatini muvofiqlashtirish kabi ko'nikmalarni tashkil etishda psixologiyaning ahamiyati yuqori baholanadi. Ushbu maqolada maktab o'quvchilarining individual-psixologik xususiyatlari haqida bayon etib, ular bilan ishlash jarayonidagi ayrim usullar va metodlarni taxlil qiladi.
Kalit so'zlar: individual-psixologik xususiyat, reflektor, temperament, xarakter, emotsiyalar, motivatsion doiralar.

ПСИХОЛОГИЯ СТУДЕНТОВ ПЕРЕХОДНОГО ВОЗРАСТА И СТРАТЕГИИ РАБОТЫ С НИМ.

Психолог 42-й школы города Кокан
Арипова Нигора Равшанжан кизи

Аннотация: Высоко оценивается значение психологии в организации учебного процесса с учетом возрастных, психологических и индивидуальных состояний учащегося, улучшении психологического состояния учащегося и координации его отношения к уроку. В данной статье описаны индивидуально-психологические особенности школьников и проанализированы некоторые приемы и приемы в процессе работы с ними.

Ключевые слова: индивидуально-психологическая характеристика, рефлектор, темперамент, характер, эмоции, мотивационные круги.

**PSYCHOLOGY OF STUDENTS AT THE AGE OF TRANSITION
AND STRATEGIES OF WORKING WITH THEM.**

Psychologist of the 42nd school of Kokan city

Aripova Nigora Ravshanjan kizi

Abstract: The importance of psychology is highly valued in organizing the educational process taking into account the age, psychological and individual conditions of the student, improving the psychological condition of the student and coordinating his attitude towards the lesson. This article describes the individual-psychological characteristics of schoolchildren and analyzes some methods and methods in the process of working with them.

Key words: individual-psychological characteristic, reflector, temperament, character, emotions, motivational circles.

Inson shaxsi taraqqiyotida biologik va ijtimoiy omillarni o'zaro nisbati muammolari psixologiyada munozarali va murakkab masalalardan biri hisoblanadi. Shaxsning barcha psixik ko'rinishlari uning hayoti davomida shakllanib boradi. Insonning individual-psixologik hususiyatlari deyilganda qobiliyatlar, temperament, xarakter, emotsiyalar, motivatsion doiralar tushuniladi. Bu psixologik hususiyatlar ajralmas tarzda mavjud bo'lib o'zaro bog'liq, shartlangan, inson faoliyatida bir-biriga birikib ketadi. Odatda 13 yoshdan 19 yoshgacha bo'lgan o'smirlik, tez jismoniy, hissiy va kognitiv o'zgarishlar bilan ajralib turadigan muhim rivojlanish bosqichidir. Taxminan shu yoshda o'quvchilar shaxsiyatni shakllantirish, tengdoshlar bilan munosabatlar va o'quv talablarini oshirishning murakkab jarayonni boshdan o'tqizishadi. Aynan 14-16 yoshli bolalarning psixologiyasini tushunish o'qituvchilar, ota-onalar va tarbiyachilar uchun samarali yordam ko'rsatish va qulay ta'lim muhitini yaratish uchun juda muhimdir.

Rivojlanish xususiyatlari bir necha turga bo'linib, ular quidagilarni tashkil qiladi: 1. Kognitiv rivojlanish: O'quvchilar konkret fikrlashdan mavhum fikrlashga

o'tishadi. Ular gipotetik vaziyatlarni tushuna boshlaydilar, yanada murakkab muammolarni hal qilishda qatnashadilar va tanqidiy fikrlash qobiliyatlarini rivojlantiradilar. Piaget tomonidan rasmiy operatsion bosqich sifatida belgilangan ushbu bosqich o'smirlarga adolat, erkinlik va tenglik kabi mavhum tushunchalarni tushunish imkonini beradi. Biroq, ularning qaror qabul qilish qobiliyatlari hali ham etuk bo'lib, ko'pincha impulsiv xatti-harakatlarga olib keladi.

2. Hissiy rivojlanish: bolalarda gormonal o'zgarishlar va miya limbik tizimining doimiy rivojlanishi tufayli hissiy o'zgaruvchanlik keng tarqalgan. O'smirlar kuchli his-tuyg'ularni boshdan kechirishadi va o'z-o'zini boshqarish bilan kurashishlari mumkin. Shaxsning chalkashligi, o'z-o'zini hurmat qilishning o'zgarishi va tengdoshlarning fikr-mulohazalariga sezgirlik kabi muammolar keng tarqalgan. Bu yosh toifasi ko'pincha avtonomiyaga intiladi, bu chegaralarni sinab ko'rishda hokimiyat vakillari bilan ziddiyatlarga olib keladi.

3. Ijtimoiy rivojlanish: Tengdoshlar bilan munosabatlar katta ahamiyatga ega. Do'stlik yanada chuqurroq va murakkablashadi va tengdoshlarning roziligi xatti-harakat va o'zini o'zi qadrlashiga sezilarli ta'sir qiladi. Bu yoshdagi o'smirlar ijtimoiy ierarxiya va tengdoshlarning me'yorlariga juda mos keladi, bu esa tengdoshlar bosimiga moslashish va sezgirlikka olib kelishi mumkin. Shu bilan birga, ular o'zlarining qadriyatlarini va fikrlarini rivojlantiradilar, ko'pincha ota-onalari va boshqa hokimiyat vakillarini so'roq qiladilar va ba'zan rad etadilar.

O'tish yoshidagi bolalar bilan ishlash strategiyalarini bir necha turlarga bo'lib chiqishimiz mumkin: 1. Qo'llab-quvvatlovchi muhit yaratish: xavfsizlik, hurmat va inklyuzivlikni ta'minlaydigan sinf muhitini yaratish juda muhimdir. O'quvchilar o'z fikrlari va his-tuyg'ularini hukm qilishdan qo'rqmasdan erkin ifoda eta oladigan ochiq muloqotni rag'batlantiring. Mustaqillikka bo'lgan ehtiyoj ortib borayotganini tan olib, tuzilgan chegaralar ichida tanlash va o'z-o'zini boshqarish imkoniyatini taqdim eting. 2. Ijobiy munosabatlarni rivojlantirish: O'quvchilar bilan mustahkam, qo'llab-quvvatlovchi munosabatlar o'rnatish juda muhimdir. Ularning hayotiga samimiy qiziqish ko'rsating va ularning tajribalari va istiqbollari tan oling. Ijobiy mustahkamlash va konstruktiv fikr-mulohazalar ularning o'ziga bo'lgan hurmatini

va motivatsiyasini oshirishi mumkin. Ijtimoiy ko'nikmalarni shakllantiradigan va jamoa tuyg'usini rivojlantiradigan hamkorlikdagi ta'lim faoliyatini rag'batlantirish.

3. Jozibador ta'lim usullari: ularning rivojlanayotgan kognitiv qobiliyatlari va qiziqishlariga mos keladigan ta'lim usullaridan foydalaning. Tanqidiy fikrlash va ijodkorlikni rag'batlantiradigan loyihaga asoslangan ta'lim, bahs-munozaralar va muammolarni hal qilish faoliyatini qo'shing. Akademik kontentning haqiqiy dunyo ilovalari o'rganishni yanada dolzarb va qiziqarli qilishi mumkin.

4. Hissiy intellektni rivojlantirish: ijtimoiy-emotsional o'rganish (SEL) faoliyatini o'z ichiga olgan holda o'quvchilarga hissiy intellektni rivojlantirishga yordam bering. Ularni his-tuyg'ularini tan olish va boshqarishga, hamdardlikni rivojlantirishga va sog'lom munosabatlar o'rnatishga o'rgating. Rol o'ynash stsenariylari va axloqiy dilemmalar bo'yicha guruh muhokamalari ularning hissiy va ijtimoiy tushunchalarini oshirishi mumkin.

5. Mas'uliyat va mustaqillikni rag'batlantirish: o'quvchilarga sinf va maktab jamoasida etakchi rol va mas'uliyatni o'z zimmlariga olishlari uchun imkoniyatlar yarating. Bu sinf loyihalari, maktab klublari yoki jamoat xizmati tashabbuslarini o'z ichiga olishi mumkin. Jurnallar yoki maqsad qo'yish mashqlari orqali o'z-o'zini aks ettirishni rag'batlantirish ularning o'rganish va shaxsiy o'sishiga egalik tuyg'usini rivojlantirishga yordam beradi.

6. Akademik muammolarni hal qilish: 14-16 yoshli o'smirlar akademik bosimning kuchayishiga duch kelishi mumkinligini tan oling. Aniq taxminlar, izchil fikr-mulohazalar va repetitorlik yoki o'quv guruhlari kabi qo'llab-quvvatlash tizimlarini taqdim eting. Tug'ma qobiliyatdan ko'ra harakat va qat'iyatni ta'kidlab, o'sish tafakkurini rag'batlantiring.

O'quvchilarning o'ziga xos psixologik manzarasini tushunish samarali va qo'llab-quvvatlovchi ta'lim tajribasini yaratish uchun juda muhimdir. Tarbiyaviy muhitni yaratish, ijobiy munosabatlar o'rnatish, ularni tegishli o'qitish usullari bilan jalb qilish va ularning hissiy va kognitiv rivojlanishini qo'llab-quvvatlash orqali o'qituvchilar o'smirlarga ushbu muhim bosqichni ishonch va qat'iyat bilan bosib o'tishga yordam berishi mumkin. Ushbu yaxlit yondashuv nafaqat akademik yutuqlarni oshiradi, balki umumiy farovonlik va shaxsiy o'sishga yordam beradi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Piaget, J. (1954). *Bolada haqiqatning qurilishi.* Asosiy kitoblar.
2. Braun, BB va Larson, J. (2009). *O'smirlar davrida tengdoshlar bilan munosabatlar.* RM Lerner va L. Steinberg (Eds.), *O'smirlar psixologiyasi qo'llanmasi* (2-jild, 74-103-betlar).
3. Murodjon o'g'li, Usmonaliyev Ikromjon. "BO 'LAJAK O 'QITUVCHILARNI DARS JARAYONIDA PEDAGOGIK TEXNOLOGIYALARDAN FOYDALANISHGA O 'RGATISH." *Ta'lim innovatsiyasi va integratsiyasi* 17.3 (2024): 151-154.
4. Santrok , JW (2018). *O'smirlar.* MakGrou-Xill ta'limi.